

2024

Wiesnews

WIN
N
PRIES!

Zunder snouken
as t mag!

Zoas n neefke hiiiiiii!

MIT LAIDJES N RESEPT

N ZUIKLOAT STRIPS

HAIL VRUMDE BAISTEN

EN NOG VEUL MEER...

EN DAT AALMOAL IN T GRUNNEGS

MOI

Groen zien we overal om ons heen: de blaadjes aan de bomen, een groen weiland, een park en misschien wel je achtertuin. Er is veel moois te vinden in het groen, van grote bomen tot kleine kriebelbeestjes.

In deze *Wiesneus* lees je een bijzonder verhaal over een appel, er staat een gedicht over een vleermuis in en de kleuren van het seizoen leer je in een lied. Kortom, deze *Wiesneus* gaat over alles wat met groen en natuur te maken heeft. En dat allemaal in het Nedersaksisch!

Nedersaksisch is de taal die van Groningen tot aan de Achterhoek gesproken wordt en bestaat eigenlijk uit een heleboel verschillende talen. Denk aan het Gronings, Twents, Sallands, Achterhoeks, Drents, Stellingwerfs, Urkers en Veluws. Allemaal klinken ze nét een beetje anders: greun, gruun of gruun betekenen allemaal 'groen', geweldig toch? Misschien spreek je zelf wel Gronings, hoe spreek jij groen uit? Of vraag het anders eens aan je moeder, opa of buren. Door een andere taal te ontdekken leer je meer over de wereld om je heen, in deze *Wiesneus* begin je alvast met het Gronings.

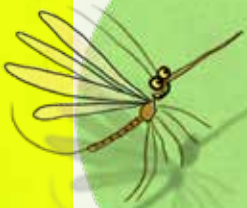
Vernuver je met deze kleurrijke *Wiesneus*!

Medewerkers: Stellingwarver Schrieversronte, Erfgoedcentrum Achterhoek/Liemers en Veluwe, Centrum voor Groninger Taal en Cultuur en Huus van de Taol.
Vertoalen noar t Grunnegs: Jan Groenbroek

en alle vrijwilligers die hebben meegewerkt aan *Wiesneus* 2024

Er zijn veel verschillende variaties in het Nedersaksisch, kijk maar eens naar het woord voor *steekmug*:

Gronings:	Neefje, neefke, nefie
Drents:	Neefie
Twents:	Muw
Stellingwerfs:	Neve
Achterhoeks	Mugge
Veluws:	Stèèkmugge

INHOLD

Hoesdaaier / Neefies	3
De appel	4
Wat is mien daaier?	5
Fleddermoes	6
Kleurploat	7
Kikker ien gevoar!	8
Kleuren van t seizoen	10
Diagrampuzzel	11
Zuikploat	12
Vergeet-mie-nait	13
Gruine regenboog	14
Woordzuiker	15
Recept: Ontbijtwurms	16

Op www.cgtc.nl vind je de liedjes en audio's van de verhalen en gedichten en de bijbehorende lesbrief.

CGTC Centrum Groninger Taal & Cultuur

Samenstelling
Natascha Stenvert
Alja Kiers
Arja Olthof

Opmaak:
Hermien Haar

Illustraties:
Natascha Stenvert
Mirjam van Houten (blz. 4)
Tineke Meirink (blz. 6)
Thijn Post (blz. 10 en 13)

© Centrum Groninger Taal en Cultuur
Raadhuisstraat 3, 9988 RE Usquert
Telefoon 0595-749330
E-mail: info@cgtc.nl
Internet: www.cgtc.nl

De verhalen zijn ingelezen door Riemke Bakker en allemaal te beluisteren op YouTube Centrum Groninger Taal & Cultuur. Ook de liedjes staan daar. Irene Wilkens zingt ze.

HOESDAAIER

Ik zai nooit dat ze noar binnen.
Deur de deur, t roam, n kier?
Ik zai nooit dat ze noar binnen.
Meschain soamen mit de mier?

Ik zai nooit dat ze noar binnen,
mor ik wait dat ik ze heb.
Lutje neefies, dikke spinnen,
vin ik soamen in n web.

Jessica Bonnema

NEEFKES

Ik mag nait kraben nait
Van mien pabbe nait
en van mien moeke nait.
Leleke putten krieg je.
Littaikens en körsten.
En dat alles deur dij mug.
'Kraab mor lekker wel!' sist mien bruiertje vlug.
Mor nee, dat dou ik nait.
Wel mie stekt dij sloag ik weerom!

Jessica Bonnema

DE APPEL

Grietje de roep kropt deur toen.
Ze het al vaaier bloodjes sloat opeten.
En drij eerbaaien.
Nou zit ze vol.
Ze zöcht n mooi plekje om ais liggen te goan.
Wat ligt doar in t gras?
n Dikke appael!
Waist doe wat ik dou? denkt Grietje?
Ik neem n hapje van de appel,
en nog ain, en nog ain!
Aal meer hapjes.
En zo moak ik n gankje in de appel.
Ik kroep deur t gankje,
en as ik midden in de appel bin,
moak ik n holletje.
Doar kin ik den lekker sloopen,
in mien appelhoeske.
Wat n goud idee!
Grietje wil nét n hapje nemen,
mor den heurt ze wat.
'Hee, wat mout dat!'
ropt ain.

t Is n aander roep.
'Dit is mien appel, hur!' ropt aander roep kwoad.
'Ik was hier al!
Ik zag de appel t eerst!
'Nait woar!' ropt Grietje,
'ik was hier eerst, t is mien hoese!'
Oeh, nait best. . .
Roepen kriegen roezie.
Ze maarken nait dat ain aanstappen komt.
t Is lutje Willem.
Hee, n lekkere appel, denkt Willem.
Dij is veur mie!
Hap!

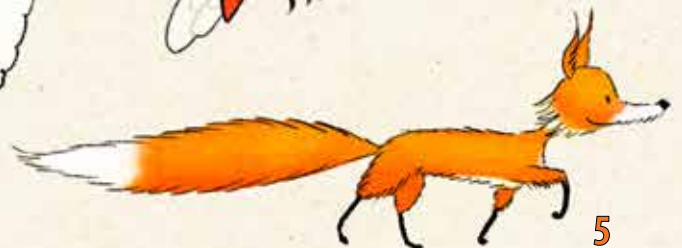
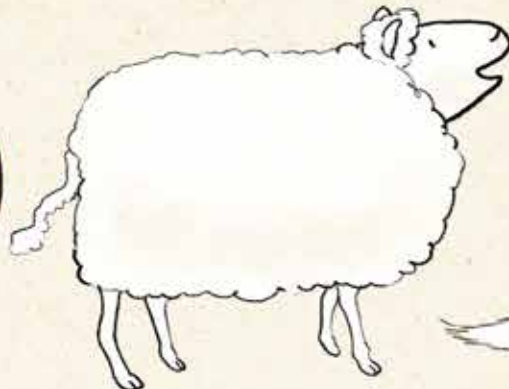
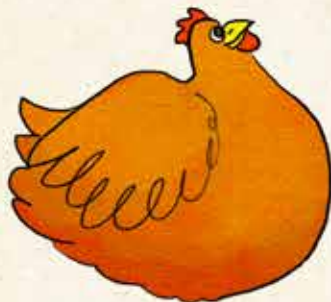
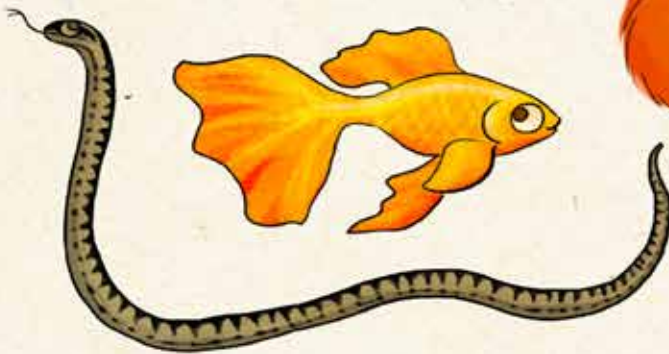
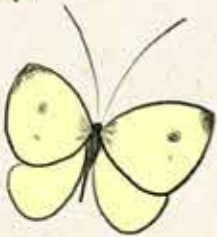
Mirjam van Houten

Mien daaier het twij ogen.
Mien daaier is nait wit.
De huid van mien daaier het gain petroon.
Mien daaier het n steert.
Mien daaier het gain schild.
Mien daaier het n vacht.
Mien daaier is gain roofdaaier.
Mien daaier het gain houven.
Mien daaier het n laange steert.
Mien daaier het pluzege oortjes.

Wat is mien daaier?

Waist doe welk daaier omschreven wordt?
Omcirkel t juiste daaier.

FLEDDERMOES

Kin nait sloapen
Bin baang
Veur dij fleddermoes
kom nou den
Kiek den pabbe

Stel die nait zo aan
Dat is gewoon n scheur
len t behang, mien wicht
Hier hest n beetje wodder,
Hai dut deur dicht

Hai gaat trappen òf
Noar beneden
Fleddermoes lagt,
t Zel joen pa mor wezen.

Cobi de Jonge

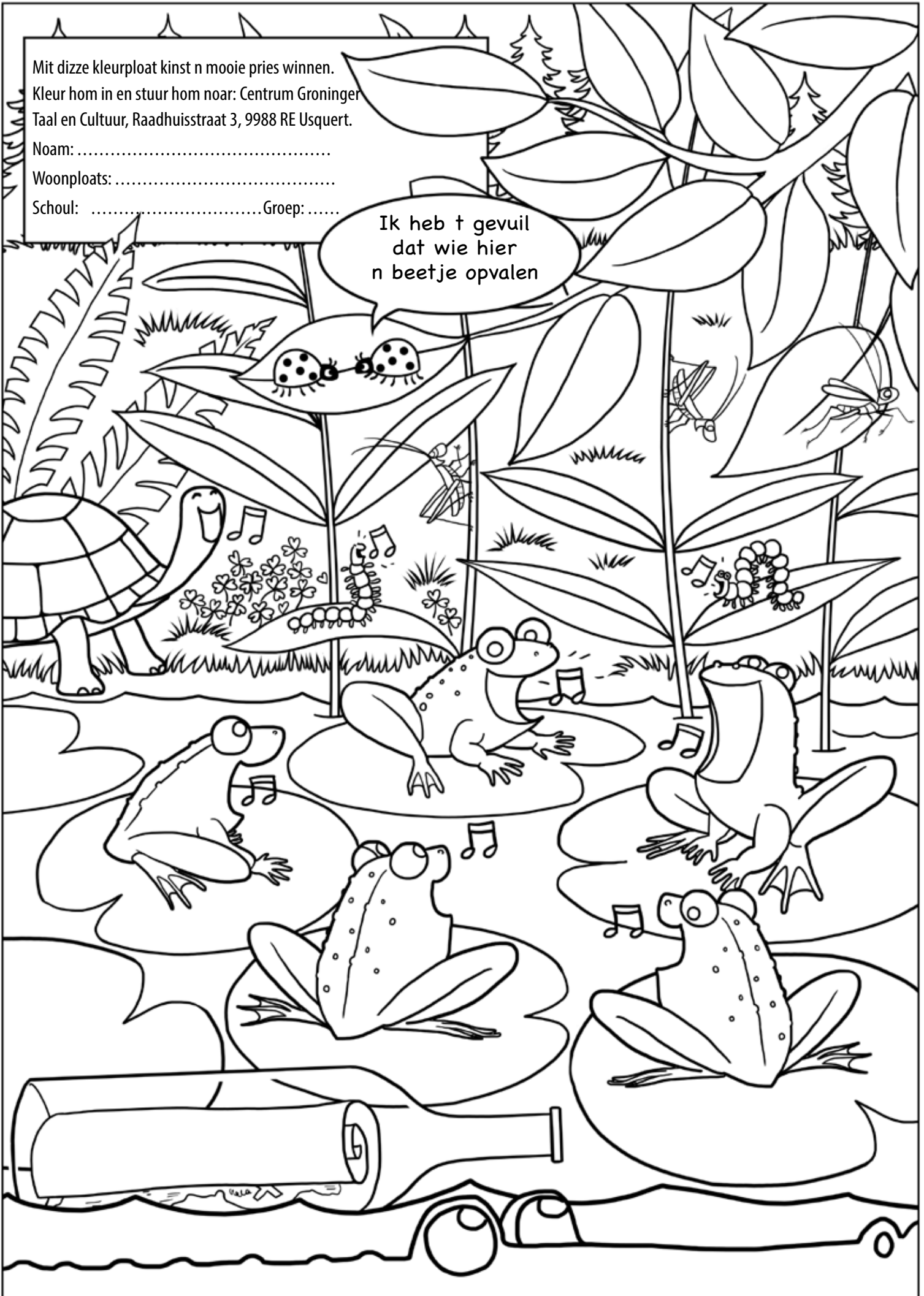
Mit dizze kleurplaat kinst n mooie pries winnen.
Kleur hom in en stuur hom noar: Centrum Groninger
Taal en Cultuur, Raadhuisstraat 3, 9988 RE Usquert.

Noam:

Woonplaat:

Schoul: Groep:

Ik heb t gevul
dat wie hier
n beetje opvalen

KIKKER IEN GEVOAR

ELSE KLOMPS

Aan raand van viever zit n kikker behoagelk op n blad.
Hij waarmt zok ien t zunnetje en dut zien ogen eefkes dicht.
Dat haar e beter nait doun kind.

n Endje wieder lopt Finn mit n emmer en n schepnetje aan n haile laange stoal.
Hai is op zuik noar levend matrioal veur zien spreekbeurt van vandoag.
Joa! Doar bie viever zugt e n kikker. Hail veurzichtig komt e dichterbie.
Den – zo snel dat je nait ains zain kinnen – zwiapt e t netje deur de locht.
Dat vaalt persies over t kikkertje hin.
Finn stopt hom ien emmer, mit wat wotter, stainen en n blad.
Nou snel noar schoul.
t Netje ligt vergeten bie viever.

Persies op tied lopt Finn klas ien.
Noa t hoofdreken en de
toavel sommen mag e veur
klas kommen.

“Mien spreekbeurt gaat over n kikker”, zegt e.
“Elke dag loop ik langs n viever, en doar zitten der n stok of wat.
Zo kwam ik op t idee.
Ik heb ain mitbrocht. Hai hait Kasper. Of nou ja, zo nuim ik hom in elk geval.”
Din begunt e te vertellen over de daaiertjes.
Over t liefke, de biezondere ogen, hou ze oademhoalen.
Hou ze leven, wat ze eten, hou ze overwintern en welke gevoaren ze tegenkommen.

“Echt sloapen kinnen ze volgens mie nooit.
Der is aaltied wel n ooievoar op zuik noar n kikkermoaltje.
Mor dat is nait t ainegste gevoar. Mensen binnen ook n bedraigen veur dizze baistjes.
Doarom loat ik hom straks ook weer lös.”

Din let Finn de emmer rondgoan.
“Zo kin je Kasper ais goud bekijken. Let veuraal ook op zien starke poten.
Dij hebben hom red dou e in de snoavel van n ooievoar zat.”

Emmer verhuust van t aine noar t aandere toaveltje.
Opains gaat t gruwelek mis!
Finn stroekelt over zien eigen vouten en begunt te strompeln.
Emmer schut hom oet handen en vaalt op grond.

t Wotter sputtert ale kanten op, stain rolt vot en Kasper springt der oet. Vot is e!

Vot is der n hoop lewaai ien klas.

Kiender reren deur mekoar en summegen kroepen op toavel.

t Duurt even veur t weer rusteg is.

“Aalmoal noar boeten”, kommedaaiert Finn, “din kin ik Kasper zuiken.”

Mor dij is ien gain velden of wegen te bekennen.

Ien ale tumult is e vorkropen onder ain van de kasten.

Doar zit e nou en holdt alles ien de goaten.

Ondertussen dreugt zien vel al oardeg oet.

t Mout nait te laank duren, aans is zien leven in gevaor.

Dat wait Finn ook.

Hai zucht ais daip. Din gaat e aan t waark.

Eerst vlouer dreug moaken en stainen weer bie mekoar zuiken.

Dij goan weer ien emmer, mit n beetje wotter en t blad.

Emmer zet Finn midden ien t lokaal mit bordlinioal der schuuns tegenaan.

Hai moakt hom n beetje nat mit n vochtege douk en legt n lome droager op stain.

Din gaat e zulf ook noar boeten. Hopelk waarkt zien plannetje.

’t Duurt nog n zetje, mor din komt Kasper veurzichtig onder kaast vot.

Zien velletje jeukt verschrikkelk, hai het dörst en hai het honger. Hai mout noar t wotter.

Kiek, doar ligt wat, ontdekt e. n Spronkje wieder vindt e nog meer, en n hupke wieder nog weer wat.

Zo klimt Kasper aal dichter noar raand van emmer.

PLONS!

Smak! Vot is droager.

t Is lukt. Kasper zit weer ien emmer.

“Breng hom vot mor weerom, Finn”, zegt juf.

“Of nee, nog beter, wie goan aalmoal mit.

Din doun we taikenles der vot achteraan. Lekker boeten ien t gras.”

Ien optocht goan ze even loater noar viever.

Eerst let ze Kasper lös. Dij springt enthousiast onder wotter; zien leven is weer red.

Din mouten kiender aalmoal n stee zuiken.

“Taiken de natuur”, vertelt juf, “dou dat ien stilte, en dou dat sekuur!”

Smiddags hangt ze ale taikens op ien klas.

Doethoamels, libelles, kikkers, bomen, viever, n salamander, n ooievoar, n kroanvogel, n raaiger; muur hong der vol mit.

t Schepnetje staait ien n houk van t lokaal.

“Finn, dankzij die is Kasper red en zitten wie nou ien schoul ien natuur. Mooi doan!”

reren = schreeuwen

doethoamel = lisdodde

droager = drager, bromvlieg

KLEUREN VAN T SEIZOEN

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

Rood, geel, blauw en groen

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

In de haarfst staait doar n boomke mit ale kleuren blad

Poef, paf, poef, paf

de bloodjes waaien der òf

In de haarfst staait doar n boomke zunder blad

Zuik de kleuren op de grond

Zuik de kleur van t seizoen

Rood!

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

In de winter kinve scheuveln op kolle stokken ies

Rits, rats, rits, rats

zo scheuveln wie der langs

In de winter kinve scheuveln op t ies

Zuik de kleuren van t ies

Zuik de kleur van t seizoen

Blaauw!

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

In t veurjoar kommen der knoppen aan de takken in de boom

Floep, flop, floep, flop

de knoppen zitten derop

In t veurjoar kommen der knoppen in de boom

Zuik de kleuren in de boom

Zuik de kleur van t seizoen

Gruin!

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

In de zomer binve boeten mit picknick in de zonne

Jum, jum, jum, jum

n picknick in de zonne

In de zomer binve boeten in de zonne

Zuik de kleuren van de zonne

Zuik de kleur van t seizoen

Geel!

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

Rood, geel, blauw en groen

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

De allermooiste kleuren zai je elk seizoen

Tekst en muziek: M. Lubbers

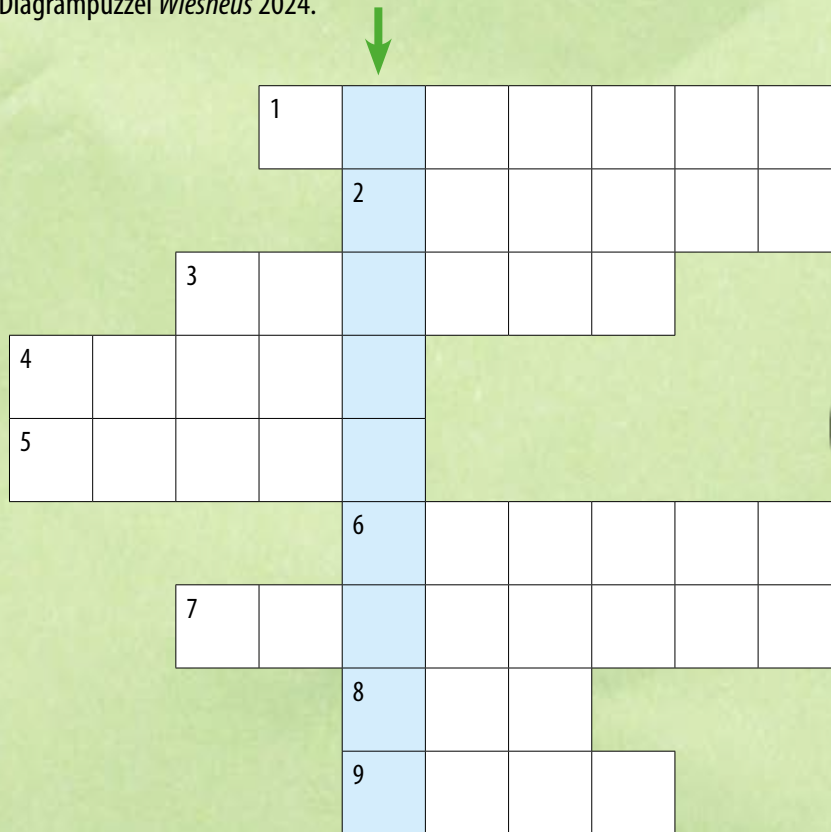
DIAGRAMPUZZEL

Ast de Wiesneus goud leest, waist vast t antwoord op de vroagen. Ien de gekleurde hokjes staait de oplözzen van de puzzel.

Stuur dit antwoord in veur 26 april 2024 noar info@cgtc.nl o.v.v. Diagrampuzzel Wiesneus 2024.

Zet ien de mail dien noam, woonploats, dien schoul en groep. En vanzelf t goie antwoord!

Onder de inzenders wordt n mooie pries verlöt.

1. Wel zitten soamen mit dikke spinnen in n web?
2. Hou hait kikker dij Finn veur zien spreekbeurt mitnomen het noar schoul?
3. Wurms van deeg mouten 13 minuten
4. Wel zegt dat fleddermoes n scheur in t behang is?
5. Woar wil Grietje roep n holletje in moaken loaten om in te sloapen?
6. Kleur van t ies in t laidje is
7. Roep het vaaier
8. Wel kreeg bloumkes in t laidje Vergeet-mie-nait?
9. Gewoon gruun, da's stamppot

ZEUKPLOAT

Baark
Brommel
Eendekreus
Graswupper
Gruin

Hege
Kikker
Liesterkraal
Mugge
Peerdebloum

Roep
Evertaske
Brannekkel
Sprikkebain
Raait

Bladje
Schoap
Koubaist
Gras
Peerdmantje

VERGEET-MIE-NAIT

Winter is veurbie, t is nou veurjoar
t zunnetje lagt joe in de muide
Zoaden en bolletjes worden lekker waarm van binnen
en denken: Kom op, wie mouten der mor ais oet

t Is Pinkster, t feest van lichte kleuren
baarm is den n koakelbont boeket
Dij bloumkes geven de haile wereld even wat meer fleur
ik neem ze veur mien moeke dus geern mit

*Lk plok hoazebrood, botterbloum, kezebloumen en n margrietje
hummelbloumkes, peerdebloum en n vergeet-mie-naitje
joakobskruuskruud, wilgenroosje, pinksterbloum, laandjebloom
klaproos en t wegeblad, vergeet-mie-nait*

t Is Pinkster, t feest van lichte kleuren
de waaide is den n koakelbont boeket
De bloumkes geven de haile wereld even wat meer fleur
ik neem ze veur mien oma geern mit

*Lk plok hoazebrood, botterbloum, kezebloumen en n margrietje
hummelbloumkes, peerdebloum en n vergeet-mie-naitje
joakobskruuskruud, wilgenroosje, pinksterbloum, laandjebloom
klaproos en t wegeblad, vergeet-mie-nait*

hoazebrood = boerenwormkruid
hummelbloumkes = lupinen
kezebloumen (keesblommen) = fluitenkruid
laandjebloom = madeliefje
wegeblad = weegbree

Marinus Scholten

GRUINE REGENBOOG

SCHRIEVEN OVER GRUIN.

HÈ. SCHRIEVEN OVER GRUIN ... HOU DOUN JE DAT?

Schri^{ri}even over gries,
over dij dunderkoppen in de lucht, dij
grammieterg stoens niks zeggen en allend mor kold
niks zeggen blieven, mwoh

Nee, din , da's mooi.
Rood is n hartje van t verlaifd wezen en van n stiekomme smok; joa,
doar zol messchain wel n gedicht bie kinnen

Of blaauw,
zoas lucht was veur
dij dunderkoppege
grieze graauweghaid, **EN GEEL, AS T ZUMMER IS,**
Hemelsblaauw,
din dreum je zo vot **DIJ BRAANDT**
in de dottege donswolken langs **JOE NOAR**
dij lucht in t hemelsblaauw; **DE SCHAREKAANT VAN WEG,**
din verdwienen aal joen **T MOAKT VEURAAAL HAIL BLIED AS DER**
zörge pipgaauw **DIN N DINKE NIEG OLDE**
EKKELBOMEN STAAT

Mor, ehm... liekt **GRUIN** naait
BLAAUW en **GEEL** deur nkaander?
Ik denk: van dreumen over kleuren worden mien gedachten
mit nkaander ook dik-riek-van-kleur

Gewoon gruin, da's stampot mous of spruutjes, pistache-ijs en praai,
gruinlaand mit jentege lente-lammetjes ...

as je slim blied binnen, is schrieven nait stoer

As ik ais denk aan grenadine-gruin, n hail groot glas ...
Ja, messchain zol ik din wel hail veul schrieven kinnen
En ook geliek in alle kleuren van de regenboog, ...

N GRUINE

WOORDZUIKER

Ast ale woorden wegstreept hest blift ter n (Grunnegse) zin over. Stuur dij zin veur 26 april 2024 noar info@cgtc.nl o.v.v. Woordzucker *Wiesneus* 2024. Zet in de mail dien naam, woonploats, dien schoul en dien groep. En t goie antwoord vanzulf! Onder de inzenders verlötten wie mooie priesen.

A	V	N	T	A	O	L	S	E	K	M	L	R
R	A	B	I	N	U	P	V	R	R	E	E	E
S	O	R	R	U	R	J	U	U	M	P	O	P
S	P	E	T	U	R	D	W	M	P	H	M	E
N	U	I	T	E	O	G	O	U	E	I	T	E
I	T	E	N	O	N	R	W	G	M	D	O	R
E	N	E	R	O	B	S	E	G	E	R	E	D
B	W	N	I	K	A	B	U	E	I	E	N	E
O	P	E	O	R	E	Z	A	O	E	K	B	B
O	S	N	G	E	U	D	I	A	M	K	O	L
N	P	R	O	E	M	E	N	E	R	I	O	O
E	I	V	E	I	D	N	A	E	S	K	N	U
L	A	A	R	K	R	E	T	S	E	I	L	M

- AARTEN
- ANDIEVIE
- BAARK
- BOS
- BROMMEL
- EENDEKREUS
- GRASWUPPER
- GRUIN
- HEGE
- IEME
- KIKKER
- KRUUDOORN
- LIESTERKRAAL
- MOUS
- MUGGE
- PEERDEBLOUM
- PROEMEN
- ROEP
- SLOAT
- SNIEBOON
- SPINOAZIE
- SPRUTEN
- TOENBOON
- WURM

Er zijn veel verschillende variaties in het Nedersaksisch, kijk maar eens naar het woord voor egel:

- Gronings: Swieniegel
- Drents: legelkaor
- Twents: Eggelvearken
- Stellingwerfs: Stiekelvarken
- Achterhoeks: Stekkelvarken
- Veluws: Stèèkelvarkn

ONTBIJTWURMS

Veur 4 personen

NEUDEG

1 Rol kant en kloar croissantdeeg

1 Volwassene mit n oven

Bakpapier

Noar keuze sukloadepasta, botter, suker, jam, smeerkeze of n aander smeueg stoetbeleg

DOEN

Verwaarm de oven veur zoas op de verpakking van t deeg staat.

Leg n vel bakpapier op n bakploade.

Sprai de plak deeg uut op t aanrecht en snie der mit n gewoon toavelmes stroken van om en noabie 1 centimeter braid.

Rol de stroken tot n rollechie over t aanrecht totdat je mooie wurms hebben.

Leg de wurms in schiere kronkels op t bakpapier op de bakploade. Zörg derveur dat ze mekoar nait roaken.

As de bakploade der uutzugt as n krioelende bende mit wurms en t deeg op is, kin je de wurms bakken. Dat duurt om en noabie 13 minuten, mor loat de volwassene zo nou en den mor even kieken of ze nait verbranden.

As de wurms kloar binnen, leg je ze veurzichtig in n mooie schoale.

LET OP: Pak ze nait te snel op: de wurms binnen hait!

TIP: Loat ter n koppel over de raande kronkeln.

Geef der per persoon n klaain bakkie mit t beleg bie dat ze uitkozen hebben, den kin elkenain de wurms doarin stippen.

Lekker mit n glassie vris appelsienesap of n koppie thee

Tip: De wurms vinden t ook lekker om in n zachtgekookt aachie stipt te worden.

Lekker vies om te zain:
steek n wurm in n eerbij!